

вір зберігання, згадує не про автотранспортні, а саме про транспортні засоби. Однак, щоб не піддавати цей термін досить широкому тлумаченню (включаючи залізничний, річковий, морський чи інші види транспорту), доречно було б деталізувати п. 3 зазначеної статті вказівкою, на які відносини може поширюватися даний договір, тобто зазначити, що цей договір поширюється на відносини зберігання транспортних засобів у боксах, гаражах, на спеціальних стоянках (майданчиках), що охороняються, а також на відносини між гаражно-будівельним чи гаражним кооперативом та їх членами, якщо інше не встановлено статутом кооперативу. Вказівка щодо неможливості розповсюдження на відносини між гаражним кооперативом та їх членами цього договору, яка міститься в п. 1 Правил, не має під собою достатнього підґрунтя та суперечить ст. 977 ЦК України. Слід вказати, що коли мова йде про укладений у належній формі договір зберігання транспортних засобів між кооперативом та його членом, то дані відносини повинні регулюватися відповідно до ст. 977 ЦК України.

Таким чином, з урахуванням вищевикладеного, пропонуємо визначення наступного поняття: **договір зберігання транспортних засобів** – це договір, відповідно до якого одна сторона (зберігач) зобов'язується здійснити всі необхідні й можливі заходи для забезпечення схоронності транспортного засобу, переданого їй іншою стороною (поклажодавцем), і повернути його за першою вимогою поклажодавця, а поклажодавець зобов'язується сплатити передбачену договором плату за надані послуги, якщо договором не передбачено безоплатне зберігання.

Список літератури: 1. Цыбуленко З. И. Обязательства хранения в советском гражданском праве. Саратов, 1980. 2. Грамацький Е. М. Договір зберігання у цивільному праві: Автореф. дис... канд. юрид. наук: 12.00.03. К., 2004. 3. Постанова Ради Міністрів Української РСР № 471 від 02.10.1973 р. «Про деякі заходи по впорядкуванню зберігання легкових автомобілів та інших транспортних засобів, що належать громадянам» // <http://rada.gov.ua>. 4. Постанова Кабінету Міністрів України № 115 від 22.01.1996 р. «Про затвердження Правил зберігання транспортних засобів на автостоянках» // <http://rada.gov.ua>. 5. Советское гражданское право: Учебник. В 2-х томах. Т. 1 / Под ред. О. А. Красавчикова. М., 1985. 6. Иоффе О. С. Обязательственное право. М., 1975. 7. Брагинский М. И., Витрянский В. В. Договорное право. Книга третья: Договоры о выполнении работ и оказании услуг. М., 2002. 8. Довбій С. П. Договір охорони майна: Автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.03. Х., 2005.

Надійшла до редколегії 03.04.07

Д. О. Бондаренко

ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ НАБУТТЯ ПРАВА ВЛАСНОСТІ НА МАЙНО БОРЖНИКА, ВИСТАВЛЕНОГО НА АУКЦІОН (ПУБЛІЧНІ ТОРГИ)

Інститут права власності є основою для формування ринкових відносин; виступає одним із пріоритетних напрямків реалізації економічної і соціальної функції держави. Розвиток економічних

відносин і обумовлена цим необхідність удосконалювання соціальних зв'язків, що постійно ускладнюються, приводять до появи нових способів їх встановлення. Юридично ці способи є системою прийомів, що використовуються для вирішення спеціальних казусів, котрі викликають здебільшого появу майнових відносин та адекватних їм суб'єктивних прав і юридичних обов'язків їх учасників. Для задоволення потреб і охоронюваних законом інтересів учасників майнових відносин, у свою чергу, задіюються відповідні правові засоби, у тому числі й конкурентні. Специфічного характеру набувають відносини у випадках набуття права власності на аукціонах (публічних торгах).

Мета статті – на прикладі України розкрити стан правового регулювання набуття права власності на публічних торгах (аукціонах), що являють собою найбільш складну і при цьому максимально ефективну «підставу» для переходу права власності від власника-боржника до переможця торгів, котрий запропонував найвищу ціну. Необхідність нагального пошуку контрагентів при наявності предмета продажу, бажання забезпечити найбільш вигідні економічні та інші умови угоди шляхом «підштовхування» потенційних покупців, загострення конкуренції між ними – головні причини організації та створення аукціонів (публічних торгів), на яких відбувається продаж арештованого у процесі банкрутства майна, а також майна закладеного.

У юридичній літературі, присвяченій проблемі набуття права власності [1, с. 36; 2, с. 167–170; 3, с. 49–52; 4, с. 61–67], на жаль, спеціально не аналізується питання про те, коли власник майна, виставленого на публічні торги (аукціон), втрачає своє право власності, а переможець торгів його здобуває. Якщо і є наукові статті, що торкаються цього питання [5, с. 73, 74; 6, с. 96; 7], то їх автори неоднаково його вирішують, що в значній мірі пояснюється різними дослідницькими підходами до даної проблематики.

Тим часом, чітке встановлення моменту переходу права власності від боржника-власника майна до особи, що стала переможцем на аукціоні (публічних торгах), має принципове значення, бо він фіксує появу нового власника, права якого підлягають дотриманню. Саме такий момент дає можливість новому власнику здійснювати правомочності щодо володіння, користування і розпорядження, а також захищати свої порушені права у судовому порядку.

Якщо звернутися до аналізу нормативно-правових актів України, що стосуються проведення публічних торгів (аукціонів), то можна констатувати відсутність однакового підходу до закріплення в них моменту переходу права власності рухомого та нерухомого, як арештованого, так і закладеного майна. Однак, вказані

акти поєднує наявність вимог, якими вони відрізняються від стандартних видів набуття права власності, де головним виступає складання договору. Адже при набутті права власності на публічних торгах складання договору не передбачено. Тут одним з юридичних фактів, що констатує припинення колишніх правовідносин власності, є акт про проведення аукціону (публічні торги). Передумовою до складання вказаного акта служить повний розрахунок за майно, що здобувається, а також протокол, у який заносяться такі дані: номер лота, назва лота, стартова ціна та продажна ціна майна; пропозиції покупців і відомості про покупця, який запропонував у ході аукціону найвищу ціну тощо [8; 9; 10].

Деякі вчені (М. І. Брагинський, В. В. Вітрянський, А. А. Новоселова,) вважають, що саме протокол ведення публічних торгів є юридично значущим актом-документом, що фіксує набуття права власності у переможця торгів [11, с. 12–13; 12, с. 228]. Не погоджуючись з наведеною точкою зору, спробуємо обґрунтувати свою позицію. З цією метою звернемося спочатку до визначення поняття «протокол», що міститься в юридичній енциклопедичній літературі, зокрема в Юридичній енциклопедії. Тут роз'яснення протоколу дається через такі значення: 1) офіційний документ, у якому фіксуються певні фактичні обставини, хід і рішення відповідних зборів (засідань, нарад тощо), результати переговорів перед складанням договору або в процесі його виконання; 2) оформлений належним чином процесуальний документ, у якому відображений хід і результати певних слідчих і процесуальних дій, адміністративного виробництва, судового розгляду, конституційного процесу тощо [13, с. 175]. Відповідно до наведеного визначення, розглянутий нами протокол про проведення торгів є процесуальним документом публічного (адміністративного) виробництва з питання про перехід приватних (цивільних) прав, прав на майно від однієї особи до іншої.

Аналіз законодавства теж не дає підстав для того, щоб сприйняти точку зору зазначених правознавців. На їх погляд, складання протоколу на аукціоні, а так само вилучення майна у власника-боржника державним виконавцем є свідченням втрати права власності власником-боржником, майно якого виставляється на аукціон (публічні торги) як предмет продажу. При цьому вони наголошують, що втрата власником-боржником права власності на майно відбувається вже при арешті цього майна. Виходить, що право власності боржника «вичерпується» в момент арешту майна, оскільки: а) «втрачається його наповнення конкретними правомочностями – правом володіння, користування, розпорядження» [6, с. 96]; б) боржник позбавляється «можливості здійснення своїх повноважень власника, ризику и тягара власності на арештоване майно» [11, с. 206].

Вважаємо, що немає підстав для виникнення права власності у держави, представником якого є особа, що здійснює стягнення. А боржник, на майно якого звернене стягнення, хоч і не бере участі у торгах, тобто не виступає стороною в таких відносинах, все ж не втрачає права власності на майно до його продажу переможцю на торгах. У ролі офіційної особи, що представляє майно власника-боржника на торгах, виступає державний виконавець, котрий згідно зі ст. 5 ЗУ «Про виконавче провадження» від 21.04.99 р. (далі – Закон), має наступні права: «накладати арешт на майно боржника, опечатувати, вилучати, передавати таке майно на зберігання та реалізовувати його в порядку, встановленому законодавством».

На користь точки зору про збереження права власності у боржника на майно, що стало предметом торгів, свідчить наступне. Боржник не може бути обмежений у праві розпорядитися своїм майном шляхом складання заповіту на випадок смерті, тому що накладення арешту не позбавляє його дієздатності, а також з його майна може бути знятий арешт у тому випадку, якщо він виконає зобов'язання перед стягувачем до реалізації майна на аукціоні. У той же час і Закон розглядає арештоване майно як майно боржника, на яке звернене стягнення і яке підлягає примусовій реалізації.

Збереження за боржником власності пов'язано зі збереженням його титулу власності – це підтверджується ще й тим, що нотаріус при видачі посвідчення про набуття майна вказує дані про правовстановлюючі документи, що підтверджують право власності боржника на майно (назва правовстановлюючого документа, ким виданий, засвідчений, дата видачі тощо) [14].

Отже, право власності на аукціоні (публічних торгах) залишається у власника-боржника до визначення переможця. А оформлення протоколу і складання акта про проведений аукціон (публічні торги) – це ті послідовні юридичні факти (стадії) публічного процесу торгів, на підставі яких право власності від боржника може перейти тільки к переможцю. Такий перехід права власності відбувається в момент, що чітко визначений законом. В якості такого моменту законодавець указує момент повного розрахунку за майно, яке стало предметом аукціону (публічних торгів): «Право власності на майно переходить до переможця аукціону після повного розрахунку за придбане майно» [15].

Наведені положення про момент переходу права власності стосуються лише рухомого майна, реалізованого в процесі банкрутства. Щодо моменту переходу права власності на нерухоме арештоване майно та закладене майно, то про нього законодавство мовчить. Тож, тут слід застосовувати загальні положення.

При вирішенні питання про набуття права власності здавалося б доцільним звертатися до ст. 334 Цивільного кодексу (далі – ЦК)

України, де записано: «Право власності у набувача майна за договором виникає з моменту передання майна, якщо інше не встановлено договором або законом». Але ця норма відноситься до набуття права власності через такий юридичний факт, як договір. Законодавець встановив укладання договору й у ст. 650 ЦК України, де мова йде безпосередньо про проведення аукціонів (публічних торгів): «Особливості укладення договорів на біржах, аукціонах, конкурсах тощо встановлюються відповідними актами цивільного законодавства». Проте, в дійсності, як уже зазначалося, складання договору на аукціонах (публічних торгах) не відбувається. У цьому відношенні бачимо повну неузгодженість норм про набуття права власності: з одного боку, ЦК України відсилає до «відповідних актів цивільного законодавства» і вказує на складання договору на аукціонах (публічних торгах); з другого – в нормативних актах, що регулюють проведення таких аукціонів, вказано про складання акта за їх результатами.

Таким чином, залишається незрозумілим, коли ж усе-таки, на думку законодавця, настає момент переходу права власності на арештоване нерухоме і закладене майно, реалізоване на аукціонах (публічних торгах). Чи це буде момент оплати, чи передачі, чи складання акта про проведений аукціон (або протоколу), чи видача відповідним органом посвідчення про право власності?

Вирішення даної ситуації бачимо у чіткому правовому регулюванні набуття права власності на майно боржника, виставленого на публічні торги. Це потребує зміни законодавства – внесення уточнень в ЦК України й відповідні нормативно-правові акти. Так, доцільно доповнити ст. 650 ЦК України вказівкою на складання акта про набуття права власності переможцем на публічних торгах щодо майна боржника, виставленого на аукціон, і кваліфікувати його як правовстановлюючий документ.

Необхідно також визначити в нормативно-правових актах той момент, яким слід вважати набуття права власності на майно, що реалізується на торгах. Таким моментом, на нашу думку, є повний розрахунок за майно – саме після такого розрахунку покупець набуває статус власника, а складання акта державним виконавцем і видача посвідчення нотаріусом про набуття майна з публічних торгів виступають формальними юридичними фактами, якими фіксується цей момент.

Якщо це майно потребує реєстрації, то право власності на нього настає з моменту реєстрації.

Список літератури: 1. Ходькин Р. Публичный конкурс – односторонняя сделка // Хозяйство и право. 2001. №7. 2. Бірюков О. М. Конкурсне право в сучасній Україні // Вісник господарського судочинства. 2006. №3. 3. Суходольский Г. Правовая природа конкурса // Хозяйство и право. 2001. №2. 4. Ігнатенко В. М. Конкурс у цивільному праві України // Проблеми законності. Х., 2000. Вип. 42. 5. Дзера О. В. До питання про момент виникнення у громадян права приватної власності // Бюл. законодавства і юрид. практики України. 1998.

№2. 6. Малешин Д. Я. Некоторые особенности перехода права собственности в исполнительном производстве // Вестник ВАС РФ. 2003. №8. 7. Скороходов С. Проблемы комиссионной продажи имущества // Юрист. 2004. №7. 8. п. 12 Положения про порядок проведения аукціонів (публічних торгів) з реалізації заставленого майна затв. постановою Кабінету Міністрів України від 22 грудня 1997 р. 9. п. 4.8. Наказу Міністерства Юстиції України «Про Порядок реалізації арештованого майна» від 15.07.99 р. 10. Наказ Міністерства юстиції України «Про затвердження Тимчасового положення про порядок проведення прилюдних торгів з реалізації арештованого нерухомого майна» від 02.11.99 р. п. 4.14. 11. Новоселова Л. А. Публичные торги в рамках исполнительного производства. М., 2006. 12. Брагинский М. И., Витрянский В. В. Договорное право. Кн. 1: Общие положения. М., 1999. 13. Юридична енциклопедія: В 6 т., т. 5 / Редкол.: Ю. С. Шемшученко (голова редкол.) та ін. К., 2001. 14. Інструкція про порядок вчинення нотаріальних дій нотаріусами України, затв. Наказом Міністерства юстиції України від 03.03.2004. п. 245. 15. Наказ Міністерства Юстиції України «Про Порядок реалізації арештованого майна» від 15.07.1999 р. п. 7.1.

Надійшла до редакції 07.05.07

М. А. Тіхонова

ПОНЯТТЯ ТА ОСОБЛИВОСТІ ФІЗКУЛЬТУРНО-СПОРТИВНОГО ТОВАРИСТВА «ДИНАМО» ЯК ЮРИДИЧНОЇ ОСОБИ

Учасниками цивільних правовідносин і відповідно носіями особистих немайнових та майнових прав та обов'язків можуть бути не лише індивіди – фізичні особи, а й різні колективні утворення: підприємства та організації, господарські товариства, об'єднання громадян, виробничі та господарські кооперативи тощо, які посідають важливе місце у сучасних економічних відносинах. Для того щоб мати можливість вступати у цивільні правовідносини і бути їх учасниками, ці колективні утворення наділяються, за наявності певних ознак, статусом юридичної особи. Юридична особа є самостійним учасником правовідносин, існує незалежно від фізичних осіб, які її заснували, і є носієм лише таких прав та обов'язків, які не пов'язані з природними властивостями людей. Ринкову економіку неможливо уявити без юридичної особи, адже саме юридична особа є одиницею економічного (цивільного) обороту [1, с. 262]. Такі юридичні особи доволі поширені у сфері спорту і спортивного діяльності. Але до сьогодні їх специфіку ніхто спеціально не розглядав ні на загальному, ні на спеціальному рівні. Тому мета цієї статті – дослідити правове становлення цих юридичних осіб та, зокрема, фізкультурно-спортивного товариства (далі – ФСТ) «Динамо».

Перш ніж розглядати поняття і характерні риси спортивного товариства «Динамо» як юридичної особи, треба визначитись з поняттями самої юридичної особи взагалі та громадських організацій зокрема. При цьому ми виходимо із ст. 36 Конституції України, яка встановлює право громадян на об'єднання [2, с. 14].

Загалом дати вичерпне і всеохоплююче визначення юридичної особи досить складно. Як зазначає Я. М. Шевченко, це можна пояснити тим, що конструкція юридичної особи, опосередковуючи